

ЩЕ ВИ РАЗКАЖА ЗА МОЯ СПАСИТЕЛ

Вратата със скърцане се отвори от вятъра и нахлулият внезапно леден полъх откъсна листчето, което едва се крепеше на календара, окачен на стената. На негово място сега стои днешната дата – 10.03.1943 година. Страх ме беше, че този ден ще дойде и броях с тревога дните, откакто получихме съобщението, че ще ни изселват. Тази сутрин, с изгрева на зората, скована от ужас не откъснах старото листче, надявайки се може би, че така този мартенски ден никога няма да настъпи. Днес празнуваме Пурим, който на нашия език означава „жребий”. Дали жребият на нашата еврейска общност в България е безвъзвратно хвърлен или все още има надежда човеколюбието на царя и сънародниците ни да надделе?

Днес евреите, живущи в квартала очакваме да започне депортацията ни към Полша. Дадоха ни само часове да си приготвим багажа. В бургаската ни махала живеят само евреи и ужасът е сковал притихналата ни улица, намираща се близо до гарата. От дни чувам шепнешком изричаното от всички име Треблинка и не зная какво ни очаква там. Братята ми вече са в еврейските трудови лагери и ми е много, много тежко, мислейки си непрекъснато за техните страдания. Бях дочула слухове от различни места, какво ни очаква, но все не ми се искаше да повярвам, че това е възможно да се случи. Баща ми е болен и лежи парализиран на леглото, но заедно с мен и мама очаква ужасът, който всеки момент ще ни връхлети.

- Къде ще ни отведат? Какво ще се случи с нас? – с треперещ от страх глас се обръщам към мама.

- Казват, че ни изпращат на работа в Полша – отговаря мама, но в гласа ѝ усещам, че скрива от мен истината, която със сигурност знае.

- Дали някога отново ще се върнем в Бургас или както се случва с много еврейски семейства, ще ни отнемат всичко – дори пътят назад към дома? – с тревога добавям, като че на себе си аз.

Мама мълчи, не знае с какви думи да успокои разтревоженото ми сърце. Горката.. Преди няколко дни научи, че ни се полагат по 30 кг багаж и ни уши торби, в които да вземем най-необходимото за пътя към неизвестността.

Минутите се нижат безкрайно бавно, ние седим с ушитите от плат торби, които ни наредиха да си подготвим.

- Не се тревожете, скъпи мои момичета – промълви от леглото с немощен глас татко – каквото е писано ще се случи, но вярвам, че и в най-мрачния ден съществува искрица надежда за нас.

Седим отчаяно на столовете, поставени върху голия под, в очакване на най-лошото. Мислите ми препускат през случките от последните дни. Вчера посетих д-р Фашнов, достоен българин – съсед на леля ми, за преглед. От него научих ужасяващата истина за това, което ни предстои.

- Боли ме гърба, докторе, бихте ли ме прегледали? – почтително се обърнах аз към лекаря.

- Преглеждаш се, а не знаеш какво става с евреите. Чух, че не става дума за работа в Полша, а за камери – промълви със съчувствие доктора, без да ме погледне в очите.

- Сигурен ли сте... - започнах аз, но сълзи на ужас задавиха думите ми.

Поглеждам със свито сърце през прозореца към гарата, представяйки си конските вагони, които вчера видях, подготвени за нас.

От далечината долита омразният шум на маршируващите по улиците на града ни младежи от „Ратник“. Представям си свастиките на ръкавите им, изкривените им от злоба към евреите лица и горчива болка пронизва сърцето ми. Каква ли свръхчовешка ненавист трябва да обладае душите, за да приемат така лековерно пропагандата на един безумен тиран, намиращ се далеч зад пределите на страната ни? Та нали и те са наши съграждани, в зората и младостта на своя живот...

В този миг на най-върховно отчаяние, когато се чувствам сякаш попаднала в бездна, без почукване, вратата на къщата ни зейва широко и съседът ни отсреща г-н Очидолов, задъхан от бързането, се втурва през прага и с грейнало лице извиква развълнувано:

- Чухте ли вече, заповедта за депортацията ви е отменена. Оставете при нас! Няма да се разделяме!

Стоя вцепенена, все още с платнената торба в ръце и не мога да повярвам, че чудото се случва, че вагоните на гарата ще останат празни, без да отведат към смъртта нито един еврейски живот. Със сълзи на очи, но този път от радост, научавам от съседите ни как се е случило това чудо. Нашият съгражданин, писателят Петко Чорбаджиев, когото всички знаем като Петко Росен, научавайки за депортацията ни, създаде обществен комитет в наша защита, превръщайки се в наш спасител. Думите му, изречени в наша защита карат днес цялата наша еврейска общност да се просълзи от благодарност към този велик човек. „Българският народ има един много

ценен морален капитал и сега за хатъра на Хитлер и него трябва да пожертваме, и да се изложим пред световната съвест” – тъй рекъл Петко Росен и добавил: „Нашият народ не изпитва омраза към евреите. Те са приобщени към нас. Тази акция, която германците искат от нас, ще сложи мрачната си сянка върху нашия народ, като зверове и убийци”. Цялото бургаско гражданство му помогнало да предотврати това чудовищно престъпление, което ако бе извършено – означаваше сигурна гибел за нас.

Не зная как да благодаря на този наш спасител за стореното от него. Това е подвиг, надхвърлящ представите ми за себеотрицание, кураж и човечност. За Петко Росен ние сме непознати хора от еврейския квартал, но в тежкия за нас момент сме се превърнали от обикновени съграждани в негови близки приятели. В критичния за всички нас миг, неговите думи, предадени от кмета ни д-р Дянко Пръвчев в областната управа, слагат край на акцията за нашата депортация.

Все още не вярвам, че този смразяващ мартенски ден отминава, без да се случи най-лошото и в спускащия се над вечерен Бургас сумрак, мислите ми настойчиво се връщат все към един въпрос. Как изобщо се стигна дотук?

Казвам се Матилда Албухаре. Родих се в Пловдив, но Бургас е моят дом и до войната работих като учителка в еврейското училище в града. Преподавах иврит и празнувахме всички еврейски празници. Настъпи 1941 година и животът ни се преобърна, сякаш някаква зла сила обгърна със злост, ненавист и страх мирния ни дотогава живот.

Училището ни беше закрито и там се настани жандармерията, която всяваше ужас, особено след приемането на закона срещу нас. Когато научих, че той защитава нацията, с горчива болка се питах не сме ли и ние част от тази нация, не допринасяме ли, макар и мъничко, за нейното благо. Душата ми не откри причина за тази нечовешка ненавист, а реверът ми бе закичен с жълтата звезда.

С всеки изминал ден и седмица, животът ни става все по-тежък. Нямаме право да вървим по главните улици, трябва да се чувстваме белязани, унижени и презрени, а не сме направили нищо лошо, а просто сме се родили евреи. Зная, че в някои градове на евреите е забранено дори през деня да излизат на пазар, но съм благодарна, че в Бургас нямаме такива ограничения.

Убедена съм, че натискът на Германия е огромен и българският народ се намира в нелеката позиция примирено да изпълнява заръките на нацистките управници, без напълно да е съгласен

с тях. От уста на уста се носи мълвата, че са подготвени списъци с евреите, които живеем в Европа, а тези, в Германия и окупираните държави са подложени на нечовешки страдания.

Вкъщи рядко говорим за това, но зная, че край Ванзее омразните нацисти са взели някакво „окончателно” решение, което ни осъжда на робски труд и може би дори гибел. Още като ученичка научих от учебника по немски език знам, че „зее” означава „езеро”, и съзнанието ми не побира мисълта, че край романтичната водна синева някъде край Берлин, е възможно хора като всички нас, да вземат такова варварско и ненавистно решение.

Войната приключи и мирът по света възтържествува. Предстояха дълги години, през които народите, участвали в нея да се отърсят от ужаса и лишенията, от колосалната болка и безсмислената гибел, от дяволската омраза и всеобщата разруха.

Сега, три години след като стихнаха залповете на оръдията, нашият изстрадал народ получи своята бленувана през вековете мечта – създаде се еврейска държава и много от бургаските еврейски семейства потеглиха към Израел – към сигурното убежище, където миналото рядко ще напомня за себе си.

Но аз останах. И това навярно бе правилно – в България се чувствам у дома си. Със сигурност подвигът на Петко Росен и видните наши съграждани, чиито имена трябва да бъдат изписани със златни букви в историята на града и страната, допринесе за това мое чувство.

Никога не съм се съмнявала, че подвигът на нашите съграждани – спасители трябва да бъде пример за действие, когато дори и в безизходна ситуация, истинските личности остават верни на своя морал и представите си за свобода и справедливост. Уверена съм в толерантността на българския народ, който се опълчи срещу едно нечовешко деяние, чието осъществяване би белязало с позор цялата нация. Та нали винаги човечността и милосърдието надделяват над покорството пред политическите и военните ангажименти, за да възтържествуват хуманизмът и правото на живот, състраданието и свободата на личността.

Не ми остава нищо друго, освен във всеки мой ден да прошепвам мислено на своя спасител: „БЛАГОДАРЯ ТИ!”

Автор: Надя Янева